

MINISTERSTWO EDUKACJI
NARODOWEJ

Elżbieta Małek

**Rozpoznawanie zaburzeń wzrostu,
uszkodzeń i chorób włosów
514[02].Z1.03**

Poradnik dla ucznia

Wydawca
Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy
Radom 2007

Recenzenci:

mgr inż. Marcin Kostrzewa
mgr inż. Ewa Kurlej-Bielak

Opracowanie redakcyjne:

mgr Małgorzata Sołtysiak

Konsultacja:

mgr Małgorzata Sołtysiak

Poradnik stanowi obudowę dydaktyczną programu jednostki modułowej 514[02].Z1.03, „Rozpoznawanie zaburzeń wzrostu, uszkodzeń i chorób włosów”, zawartego w modułowym programie nauczania dla zawodu technik usług fryzjerskich.

Wydawca

Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom 2007

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	3
2. Wymagania wstępne	5
3. Cele kształcenia	6
4. Materiał nauczania	7
4.1. Wygląd i właściwości włosów normalnych, suchych, zniszczonych i przetłuszczających się	7
4.1.1. Materiał nauczania	7
4.1.2. Pytania sprawdzające	11
4.1.3. Ćwiczenia	11
4.1.4. Sprawdzian postępów	13
4.2. Nabyte schorzenia skóry głowy i mieszków włosowych	14
4.2.1. Materiał nauczania	14
4.2.2. Pytania sprawdzające	19
4.2.3. Ćwiczenia	19
4.2.4. Sprawdzian postępów	21
4.3. Uszkodzenia włosów	22
4.3.1. Materiał nauczania	22
4.3.2. Pytania sprawdzające	28
4.3.3. Ćwiczenia	29
4.3.4. Sprawdzian postępów	30
4.4. Zmiany liczby włosów	31
4.4.1. Materiał nauczania	31
4.4.2. Pytania sprawdzające	35
4.4.3. Ćwiczenia	36
4.4.4. Sprawdzian postępów	37
5. Sprawdzian osiągnięć	38
6. Literatura	43

1. WPROWADZENIE

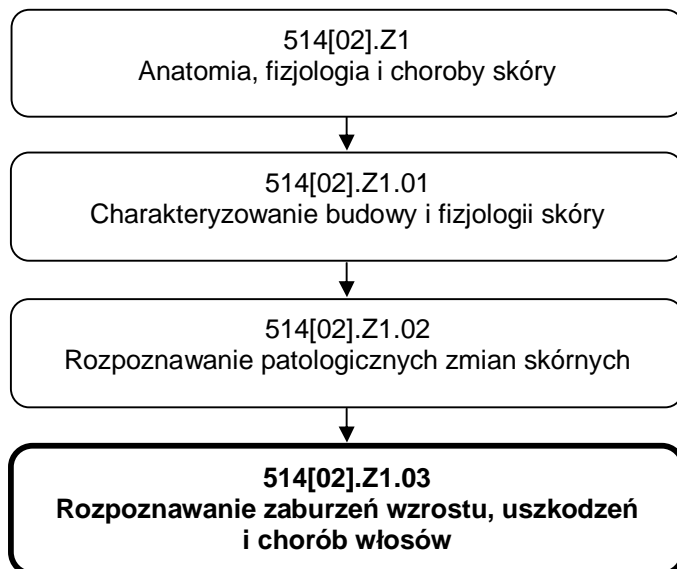
Poradnik, będzie Ci pomocny w przyswajaniu wiedzy na temat rozpoznawania różnego rodzaju uszkodzeń włosów, chorób i zmian spowodowanych zaburzeniami w ich wzroście. Pomoże Ci zaplanować czynności zawodowe tak, aby wyeliminować możliwość uszkodzeń włosów w trakcie wykonywania zabiegów w salonie fryzjerskim. Informacje zawarte w Poradniku możesz wykorzystać podczas realizacji programu specjalizacji z zakresu perukarstwa oraz prowadząc własną działalność zawodową.

Poradnik ten zawiera:

1. Wymagania wstępne, czyli wykaz niezbędnych umiejętności i wiedzy, które powinieneś mieć opanowane, aby przystąpić do realizacji tej jednostki modułowej.
2. Cele kształcenia tej jednostki modułowej.
3. Materiał nauczania (rozdział 4) umożliwia samodzielne przygotowanie się do wykonania ćwiczeń i zaliczenia sprawdzianów. Wykorzystaj do poszerzenia wiedzy wskazaną literaturę oraz inne źródła informacji. Obejmuje on również ćwiczenia, które zawierają:
 - wykaz materiałów, narzędzi i sprzętu potrzebnych do realizacji ćwiczenia,
 - pytania sprawdzające wiedzę potrzebną do wykonania ćwiczenia,
 - sprawdzian teoretyczny.
4. Przykład zadania/ćwiczenia oraz zestaw pytań sprawdzających Twoje opanowanie wiedzy i umiejętności z zakresu całej jednostki. Zaliczenie tego ćwiczenia jest dowodem osiągnięcia umiejętności praktycznych określonych w tej jednostce modułowej. Wykonując sprawdzian postępów powinieneś odpowiadać na pytanie tak lub nie, co oznacza, że opanowałeś materiał albo nie.

Jeżeli masz trudności ze zrozumieniem tematu lub ćwiczenia, to poproś nauczyciela lub instruktora o wyjaśnienie i ewentualne sprawdzenie, czy dobrze wykonujesz daną czynność. Po przyswojeniu materiału spróbuj zaliczyć sprawdzian z zakresu jednostki modułowej.

Jednostka modułowa: Rozpoznawanie zaburzeń wzrostu, uszkodzeń i chorób włosów, której treści teraz poznasz jest jednym z elementów koniecznych do zapoznania się z treściami pierwszego modułu zawodowego obejmującego wiedzę z zakresu anatomii, fizjologii oraz chorób skóry.

Schemat układu jednostki modułowej

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Przystępując do realizacji programu jednostki modułowej powinieneś umieć:

- czytać tekst ze zrozumieniem,
- wykonywać rysunki przekroju poprzecznego i podłużnego włosa zdrowego,
- charakteryzować budowę korzenia i trzonu włosa,
- charakteryzować cykl wzrostu włosa,
- określać rodzaje włosów ludzkich,
- korzystać z różnych źródeł informacji,
- dostrzegać podobieństwa i różnice w opisach/fotografiach,
- zorganizować stanowisko pracy zgodnie z wymogami ergonomii,
- planować racjonalne wykorzystanie czasu podczas wykonywania ćwiczeń,
- dobierać przybory i materiały do wykonania ćwiczenia,
- wykorzystywać wcześniejsze doświadczenia własne z zakresu przyczyn i cech, uszkodzeń włosów.

3. CELE KSZTAŁCENIA

W wyniku realizacji programu jednostki modułowej powinieneś umieć:

- określić przyczyny uszkodzeń włosów,
- rozpoznać rodzaje uszkodzeń włosów,
- scharakteryzować sposoby zapobiegania uszkodzeniom włosów,
- scharakteryzować uszkodzenia trzonu włosa,
- scharakteryzować postacie łupieżu,
- rozpoznać łupież suchy i tłusty,
- określić przyczyny łojotoku,
- scharakteryzować grzybice,
- rozpoznać rodzaje grzybicy skóry głowy,
- scharakteryzować właściwości włosów zdrowych, suchych, zniszczonych i przetłuszczających się,
- określić przyczyny nadmiernego wypadania włosów,
- wskazać sposoby redukcji wypadania włosów,
- sklasyfikować rodzaje łysienia,
- scharakteryzować typy łysienia,
- wyjaśnić mechanizm łysienia u mężczyzn i łysienia u kobiet,
- określić sposoby leczenia łysienia odwracalnego,
- określić przyczyny nadmiernego owłosienia,
- zdefiniować hirsutyzm i atawizm.

4. MATERIAŁ NAUCZANIA

4.1. Wygląd i właściwości włosów normalnych, suchych, zniszczonych i przetłuszczających się

4.1.1. Materiał nauczania

Jedną z podstawowych umiejętności, którą musi posiadać fryzjer jest umiejętność oceny stanu i rozpoznania rodzaju włosów. Pomaga ona nie tylko we właściwym doborze środków używanych w gabinecie fryzjerskim, ale przede wszystkim jest podstawą do udzielania klientowi wskazówek, co do pielęgnacji codziennej włosów w domu. Każdego rodzaju włosy, nawet te zdrowe i silne, muszą być właściwie pielęgnowane, aby takimi pozostać przez kolejne lata. Niestety niewiele osób odwiedzających salony fryzjerskie ma zdrowe włosy. Przeważnie występują różnego rodzaju zaburzenia w samym włosie lub choroba skóry głowy, które to wymagają specyficznego i bardzo profesjonalnego planu działań fryzjerskich. Opracowując indywidualny plan pielęgnacji włosów klienta należy pamiętać o fizjologii skóry głowy i jej wpływie na wygląd i zdrowie włosów. Na owłosionej skórze głowy jest szczególnie dużo gruczołów łojowych. Produkują one specyficzną wydzielinę, która jest mieszaniną substancji lipidowych nawilżających włosy, zwaną łojem skórny lub sebum. Lokalizacja gruczołów łojowych jest ściśle związana z obecnością mieszków włosowych. Gruczoły te wyprowadzają swoją wydzielinę tuż poniżej tzw. lejka, dzięki czemu stale i efektywnie natłuszcza ona długie łodygi włosów lipidowym filmem ochronnym. Zdrowie i wygląd włosów w dużej mierze zależy od ilości i jakości łoju. Odpowiednia ilość sebum jest konieczna dla zachowania dobrej kondycji włosa, ponieważ :

- osłania go i konserwuje,
- włosy natłuszczone stają się bardziej odporne na uszkodzenia i utratę wilgoci,
- izoluje włosy od wpływów atmosferycznych,
- nadaje im ładny blask,
- zapobiega odparowaniu wody,
- zapewnia włosom sprężystość i elastyczność.

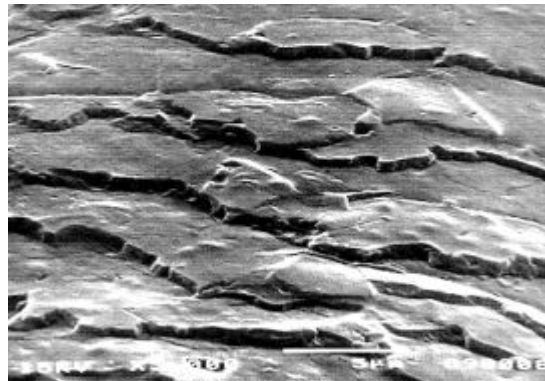
Łój skórny tworzy również lipidowy płaszcz ochronny dla skóry głowy. Nie można jednak widzieć tylko plusów działania wydzieliny gruczołów łojowych. Nadmiar produkowanego sebum psuje wygląd włosów. Szybko pokrywają się grubą i tłustą warstwą lipidową, poprzez co stają się nieatrakcyjne, mają nieświeży wygląd, a ułożona fryzura jest mało trwała. Zbyt obfite natłuszczenie nie tylko psuje wygląd włosów, ale również przyciąga kurz i mikropatogeny na przykład grzyby czy bakterie. Równocześnie jest to przyczyną pojawienia się świądu skóry. Na ilość i jakość wydzielanego łoju mają wpływ: – czynniki genetyczne, hormony płciowe, aktualny stan zdrowia, wiek (szczególnie okres dojrzewania), dieta oraz czynniki zewnętrzne np.: nieprawidłowa pielęgnacja włosów, używanie niewłaściwych kosmetyków. Biorąc pod uwagę między innymi ilość wydzielanego łoju, możemy wyróżnić następujące rodzaje włosów:

- normalne,
- suche,
- przetłuszczające się,
- mieszane,
- cienkie i delikatne,
- zniszczone.

Charakteryzując poszczególne rodzaje włosów konieczne jest uwzględnienie ich właściwości zależnych od budowy i struktury. Do najistotniejszych z nich zalicza się: wytrzymałość na zrywanie, rozciągliwość, grubość, zdolności sorpcyjne, higroskopijność.

Wygląd i właściwości włosów normalnych.

Włosy normalne to włosy zdrowe, puszyste i błyszczące, mające jedwabisty połysk. Są sprężyste, elastyczne, łatwo się układają i zachowują nadany im kształt. Nie sprawiają większych problemów pielęgnacyjnych. Nie wykazują skłonności ani do przetłuszczania się u nasady, ani do rozdawiania na końcach. Niestety jest to najrzadziej występujący rodzaj włosów.

Rys 1. Włosy normalne

Włosy normalne wymagają mycia trzy lub cztery razy w tygodniu delikatnymi szamponami do codziennej pielęgnacji. Utrzymują one naturalną wilgoć i nadają włosom połysk. Po myciu wskazane jest zastosowanie lekkiej odżywki najlepiej do spłukiwania, która ułatwi rozczesywanie i ochroni przed działaniem szkodliwych czynników. Co jakiś czas można też zastosować maseczkę nawilżającą, która intensywnie wzmacnia i regeneruje włosy. Bardzo ważne jest codzienne szczotkowanie włosów, najlepiej szczotką z naturalnego włosa. Szczotkowanie poprawia krążenie, usuwa martwe włosy, łupież i kurz.

By włosy normalne pozostały w dobrej kondycji należy chronić je latem przed nadmierną ilością słońca i wiatru, a zimą w miarę możliwości przed gorącym i suchym powietrzem w zamkniętych pomieszczeniach.

Wygląd i właściwości włosów suchych

Włosy suche, to taki rodzaj włosów, które zawierają zbyt małą ilość wody. Przy niedostatecznej ilości wytwarzanego sebum, woda z włosów szybko odparowuje i spada poniżej dopuszczalnego minimum (zdrowe włosy powinny zawierać co najmniej 10% wody). Przyczyną niekorzystnych zmian właściwości i wyglądu włosów, jest brak lub niedostateczna ilość otoczki tłuszczowej na ich powierzchni. W efekcie tego łatwo się przesuszają, ich powierzchnia staje się szorstka i nieprzyjemna w dotyku. Łuski włosa otwierają się i tracą wilgotność z warstwy korowej, przez co włosy nie lśnią, przestają się układać, stają się mniej elastyczne i mają tendencję do łamliwości. Włosy suche są sztywne, twarde, matowe, skłonne do elektryzowania, trudne do rozczesywania, często współistnieje problem z rozdawianiem końcówek. Przyczyną zachwiania stopnia nawilżania włosów może być:

- niewłaściwa ich pielęgnacja,
- szkodliwe działanie czynników zewnętrznych takich jak: wysoka temperatura, silne słońce,
- zanieczyszczenia powietrza, chlorowana woda.

Niestety nie tylko czynniki zewnętrzne mają wpływ na występowanie włosów suchych. Jeśli skóra głowy wytwarza zbyt małą ilość łoju, aby włosy mogły być lśniąco i elastyczne, to taki rodzaj włosów może być naturalnym zjawiskiem niezależnym od ich pielęgnacji czy działania czynników szkodliwych.

Rys 2. Włosy suche

Podstawą pielęgnacji włosów suchych jest stosowanie szamponów przeznaczonych dla tego typu włosów, specjalnych odżywek, a nawet masek o działaniu nawilżającym i regenerującym. Najważniejsze w pielęgnacji jest wygładzanie powierzchni włosów i ochrona ich przed dalszym przesuszaniem. Ponieważ są one bardzo podatne na uszkodzenia podczas suszenia, modelowania, układania, należy postępować z nimi wyjątkowo delikatnie i nie suszyć gorącym powietrzem suszarki, zrezygnować z częstego używania lokówki. Nie jest polecane również korzystanie z solarium i zbyt częste kąpiele słoneczne bez ochrony. Suchym włosom nie służy także trwała ondulacja i stosowanie mocnych środków do stylizacji. W razie pojawienia się łupieżu suchego, do którego występowania predysponuje opisany stan skóry włosów, należy skorzystać z porady dermatologa.

Wygląd i właściwości włosów przetłuszczających się

Przetłuszczanie się włosów najczęściej jest skutkiem nadmiernej produkcji łoju przez gruczoły skóry głowy. Zbyt duża ilość wytwarzanego sebum zatyka pory skóry, uniemożliwia jej normalne oddychanie i obciąża włosy. Już w kilka godzin po umyciu tracą one puszystość, wyglądają nieładnie, wydają się zaniedbane i brudne. Są tłuste i świecące, pozlepiane w pasma przyklejone do głowy. Często wykazują skłonność do łupieżu i wypadania, są cienkie i wiotkie. Istnieje problem z układaniem z nich fryzur, ponieważ na ogół są one mało trwałe. Przyczyny przetłuszczania się włosów to najczęściej:

- zbyt duża aktywność gruczołów łojowych,
- zaburzenia hormonalne,
- stresy,
- nadmierne pocenie się,
- zła dieta,
- częste mycie włosów nieodpowiednimi szamponami,
- zaburzenia przemiany materii.

Rys 3. Włosy przetłuszczające się

Włosy przetłuszczające się wymagają częstego, a nawet codziennego mycia, które oczyści je z nadmiaru łoju. Do mycia należy koniecznie używać łagodnych szamponów zapobiegających przetłuszczaniu się włosów, które nie tylko delikatnie oczyszczają je, ale i przywracają skórze naturalną równowagę. Polecane są szampony, które zawierają na przykład wyciąg z pokrzywy, czarnej rzepy, łopianu, mięty, rumianku, chmielu, słonecznika czy aloesu. Po umyciu warto włosy przepłukać chłodną wodą z dodatkiem soku z cytryny, który wykazuje działanie ściągające na gruczoły łojowe.

Inne rodzaje włosów

1. Włosy mieszane

Włosy mieszane, to włosy tłuste u nasady, a suche i łamliwe na końcach. Stanowią duży problem w ich pielęgnacji. Skóra głowy wydziela zbyt dużo łoju, przez co pory skórne są zatkane, włosy obciążone, pozbawione blasku i puszystości. Równocześnie końcówki tych samych włosów, najczęściej pod wpływem słońca, słonej lub chlorowanej wody, zanieczyszczeń, wysokich temperatur czy źle przeprowadzonych zabiegów fryzjerskich, stają się suche, matowe i łamliwe. Pielęgnacja tego rodzaju włosów polega na wyregulowaniu wydzielania sebum, nawilżeniu i wygładzeniu końcówek włosów. Wykorzystuje się połączenie sposobów pielęgnacji włosów tłustych i suchych.

2. Włosy cienkie i delikatne

Są słabe, cienkie, często mają tendencje do wypadania, na ogół są jasne, trudne do układania. Średnica takich włosów jest o około 25% mniejsza niż włosów normalnych, przez co wyglądają, jakby ich było bardzo mało, niezależnie od ich rzeczywistej ilości. Wyróżnia je miękkość w dotyku, brakuje im energii i sprężystości., szybko tracą połysk. Są bardzo delikatne, szczególnie wrażliwe na działanie zewnętrznych czynników szkodliwych. Poddane działaniu tych czynników, pękają, szarpią się i rozdławają. Taki rodzaj włosów zwykle uwarunkowany jest genetycznie, ale może być wynikiem silnego stresu, złego odżywiania czy zaburzeń hormonalnych. Właściwa pielęgnacja oczywiście nie zmieni średnicy włosów cienkich, ale można je właściwie strzyć i modelować, aby dawały wrażenie większej objętości. Bardzo ważna jest również ochrona ich przed działaniem czynników szkodliwych.

3. Włosy zniszczone

Ich łuski nie są ułożone dachówkowato, ale są odchylone i połamane. Dlatego nie odbijają światła i są matowe. Zawierają zbyt mało wilgoci, dlatego są suche, szorstkie, łamliwe, sztywne, łatwo się plączą, są trudne do rozczesania. Są przeciwieństwem włosów

normalnych. Swoim wyglądem przypominają włosy suche, chociaż inne mogą być przyczyny ich złej kondycji. Włosy zniszczone mogą być efektem:

- nadmiernego działania silnych promieni słonecznych,
- słońca lub chlorowanej wody,
- zanieczyszczeń środowiska naturalnego,
- wysokich temperatur,
- niewłaściwego suszenia włosów,
- stosowania źle dobranych kosmetyków do włosów,
- źle przeprowadzonych zabiegów fryzjerskich lub ich nadmiar,
- złej diety (niedobór mikroelementów, selenu, cynku, żelaza, dieta niskobiałkowa,
- brak aminokwasów, niedostateczna ilość witamin).

W pielęgnacji włosów zniszczonych, podobnie jak przy włosach suchych, ważne jest stosowanie szamponów i odżywek regenerujących zniszczenia w strukturze włosów, regulujących wilgotność w ich wnętrzu, wygładzających powierzchnię włosa oraz ułatwiających rozczesywanie. Używane produkty do pielęgnacji włosów powinny zawierać aktywne substancje takie jak: proteiny i keratynę, witaminy oraz specjalne polimery. Ważne jest regularne stosowanie intensywnych odżywek i masek. Najwłaściwsze jest poddanie ich zabiegom regeneracyjnym w salonie fryzjerskim

4.1.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany wykonania ćwiczeń.

1. Jakie znaczenie ma umiejętność rozpoznawania rodzajów włosów przez fryzjera?
2. Jaki wpływ na włosy ma sebum?
3. Jakie znaczenie ma łój dla skóry?
4. Jakie znasz rodzaje włosów?
5. Jakie są cechy szczególne i właściwości włosów przetłuszczających się?
6. Jakie są cechy szczególne i właściwości włosów suchych?
7. Co może powodować nadmierne przetłuszczanie się włosów?
8. Czym charakteryzują się włosy mieszane?
9. Jakie są podstawowe zalecenia pielęgnacyjne dotyczące włosów suchych?
10. Co może być przyczyną zachwiania stopnia nawilżania włosów?
11. Czym cechują się włosy cienkie i delikatne?
12. Co może być przyczyną złej kondycji włosów zniszczonych?

4.1.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Na podstawie obserwacji włosów koleżanek z grupy i oglądania ich próbek włosów pod mikroskopem, określ cechy ich włosów. Postaw diagnozę dotyczącą rozpoznania rodzaju ocenianych włosów.

Sposób wykonania ćwiczenia

Aby wykonać ćwiczenie, powinienes:

- 1) zapoznać się z opisem poszczególnych rodzajów włosów (materiał nauczania pkt.4.1.1),
- 2) zorganizować stanowisko pracy do wykonania ćwiczenia: przygotować próbki włosów, mikroskop, kartki do zapisywania notatek,

- 3) ocenić makroskopowo cechy włosów wybranych 3 koleżanek z grupy,
- 4) pobrać po kilka włosów jako próbki analityczne od wybranych (tych samych) koleżanek,
- 5) rozłożyć na stoliku (na białym papierze), zebrane próbki włosów,
- 6) rozpoznać makroskopowo cechy zaprezentowanych próbek,
- 7) obejrzyć pod mikroskopem poszczególne próbki,
- 8) dopasować charakterystyczne cechy poszczególnych włosów do ich teoretycznego opisu,
- 9) podpisać każdy rodzaj włosa,
- 10) zaprezentować wykonane ćwiczenie na forum grupy,
- 11) dokonać oceny poprawności wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- pojedyncze stoliki uczniowskie,
- mikroskop,
- próbki włosów np.: normalnych, suchych, przetłuszczających się, zniszczonych,
- kartka białego papieru,
- przybory do pisania,
- kartki na brudnopis,
- literatura z rozdziału 6.

Ćwiczenie 2

Uzupełnij podaną niżej tabelę przedstawiającą charakterystykę poszczególnych rodzajów włosów. Do opisanego wskazówek pielęgnacyjnych dla określonego rodzaju włosów wykorzystaj wiedzę zdobytą na innych przedmiotach (np.: zawodowych).

l.p.	Rodzaj włosów	Cechy charakterystyczne i właściwości	Podstawowe zasady pielęgnacji włosów
1.	Normalne		
2.	Suche		
3.	Przetłuszczające się		
4.	Zniszczone		

Sposób wykonania ćwiczenia

Aby wykonać ćwiczenie, powinieneś:

- 1) zorganizować stanowisko pracy do wykonania ćwiczenia (przerysować tabelę na dużą kartkę papieru),
- 2) przypomnieć sobie treści programowe z jednostki modułowej: Wygląd i właściwości włosów normalnych, suchych, zniszczonych i przetłuszczających się,
- 3) określić cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów włosów,
- 4) wypisać właściwości określonych rodzajów włosów,

- 5) sporządzić plakat zawierający informacje na temat cech i właściwości prezentowanych rodzajów włosów (każdy rodzaj włosów opisany innym kolorem flamastra),
- 6) przypomnieć sobie informacje na temat pielęgnacji poszczególnych rodzajów włosów zdobyte na przedmiotach zawodowych,
- 7) uzupełnić rubrykę dotyczącą: podstawowych zasad pielęgnacji określonego rodzaju włosów (w razie wątpliwości można zapytać nauczyciela),
- 8) dokonać analizy wykonanego ćwiczenia,
- 9) zaprezentować efekty swojej pracy – przedstawić w formie plakatu cechy, właściwości rozpoznanych rodzajów włosów oraz wskazówki, co do ich pielęgnacji,
- 10) dokonać oceny pracy.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- stół uczniowski,
- karton białego papieru,
- 3 flamastry, różnego koloru,
- przybory kreślarskie, gumka,
- literatura z rozdziału 6.

4.1.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:

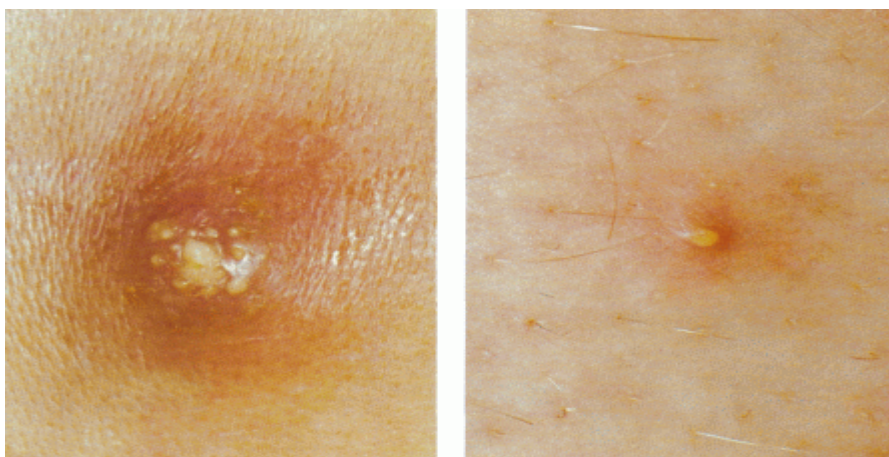
	Tak	Nie
1) dokonać identyfikacji cech poszczególnych rodzajów włosów?	☐	☐
2) wykazać wpływ sebum na stan włosów?	☐	☐
3) wskazać czynniki powodujące nadmierne wydzielanie łoju?	☐	☐
4) wymienić rodzaje włosów?	☐	☐
5) scharakteryzować włosy normalne?	☐	☐
6) omówić właściwości włosów suchych?	☐	☐
7) scharakteryzować włosy przetłuszczające się?	☐	☐
8) określić właściwości włosów mieszanych?	☐	☐
9) rozpoznać włosy cienkie i delikatne?	☐	☐
10) wyjaśnić, co może być przyczyną złej kondycji włosów?	☐	☐

4.2. Nabyte schorzenia skóry głowy i mieszków włosowych

4.2.1. Materiał nauczania

Zmiany ropne

Wśród zmian ropnych, umiejscowionych w obrębie głowy, można wyróżnić zapalenie mieszków włosowych i czyraki. Zmiany te są wywołane przeważnie zakażeniem. Często można określić występowanie czynników predysponujących np.: mikroklimat, cukrzyca, niedobory odporności. Zakażenia powyższe wywołane są najczęściej przez gronkowce, paciorkowce, bakterie Gram – ujemne. W zapaleniu mieszków włosowych podstawową zmianą skórną są grudki lub krosty, przeważnie przebite włosem. Natomiast czyrak powoduje rozmiękanie mieszka i tkanki łącznej okołomieszkowej. Jest to zapalny guz z centralnie położonym czopem, późniejszym chełbotaniem, bolesnością, a czasem nawet obrzękiem okolicznych węzłów chłonnych. W obrębie głowy i szyi (szczególnie często na karku) mogą występować czyraki gromadne (karbunkuły). Powikłania czyraków mogą być bardzo groźne. Należą do nich: ropowica i posocznica. Zarówno zapalenie mieszków włosowych jak i czyraki są schorzeniami ropnymi, które łatwo przenieść, przez dotykanie rękoma zmian, w inne miejsce. W leczeniu zmian ropnych często wykorzystuje się antybiotykoterapię miejscową (maści) i ogólną (leki doustne lub zastrzyki). Szczególną formą zapalenia mieszków włosowych w obrębie owłosionej skóry głowy jest bliznowaciejące zapalenie mieszków włosowych, które ma charakter zakażenia wtórnego.

Rys. 4. Czyrak i zapalenie mieszka włosowego

Pasożyty skóry głowy

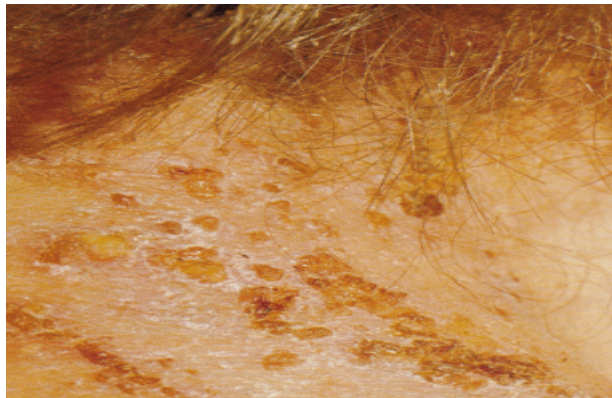
Najpopularniejszym i niestety często również obecnie spotykanym pasożytem bytującym na skórze głowy człowieka jest wesz ludzka wywołująca wszawicę. Wszawica jest chorobą, która umieszczona została w wykazie chorób zakaźnych i zakażeń. (Ustawa z dnia 6 września 2001 roku). Jest to obecność na ciele człowieka lub jego odzieży wszy ludzkich lub/i ich jajeczek (gnid). W zależności od gatunku wszy można rozróżnić:

- wszawicę głowową,
- wszawicę łonową,
- wszawicę odzieżową.

Rys. 5. Postać dorosła wszy

Najczęściej występuje pierwsza grupa. Wszy głowowe i wszy odzieżowe są wielkości ok. 2–4 mm, a wszy łonowe nieznacznie mniejsze. Ich żądło ssawne przebija skórę w celu pobrania krwi i równocześnie wpuszcza wydzielinę, która ma działanie miejscowo znieczulające. Jaja wszy czyli gnidy są przyklejone do włosów na głowie, do włosów łonowych lub znajdują się w bieliznie. W ciągu 2–3 tygodni z gnid rozwijają się dorosłe owady. Długość życia dorosłych osobników około 4 tygodni. Wszawica przenosi się zarówno przez bezpośredni kontakt z osobą zakażoną, jak również przez przedmioty, w których bytują wszy (np.: grzebień, ręczniki, bielizna). Okres zaraźliwości trwa tak długo, jak długo żyją wszy na zakażonej osobie lub jej odzieży i dopóki nie zostaną zabite gnidy we włosach. Nasilenie wszawicy i częstość jej występowania są na ogół większe w zimie. Zmiany skórne, które wywołują wszy głowowe występują na skutek ukłucia i jest to silne swędzenie i zmiany po zadrapaniach. Często pojawia się wtórne zakażenie z powierzchownymi zmianami skórnymi podobnymi do ropnego zapalenia skóry lub do wyprysku.

Rys. 6. Wyprysk wszawicowy na skutek długotrwałej wszawicy głowowej

Leczenie wszawicy powinno obejmować następujące aspekty:

- 1) zniszczenie wszy i gnid – poprzez zastosowanie do mycia głowy środków dezynfekcyjnych i powtarzanie tych czynności kilkakrotnie po upływie 7 do 10 dni, gdyż gnidy są odporne na jednorazowe działanie powyższych środków. Gnidy można usunąć z włosów poprzez płukanie umytych uprzednio włosów ciepłym 6% octem, który powoduje ich odklejanie się. Po kilku godzinach należy wycesać gnidy gęstym grzebieniem. Wszystko, co można, a miało kontakt z włosami zakażonego należy wyprać i wygotować (najlepiej przez 20 minut), dodatkowo dobrze jest również to, co można wyprasować. Wszy nie znoszą temperatury powyżej 45 st C.
- 2) leczenie jednocześnie nosicieli i wszystkich osób, które miały z nimi kontakt.
- 3) leczenie reakcji wtórnych skóry (np.: antybiotykami).
- 4) przestrzeganie przepisów epidemiologicznych, zasad higieny osobistej i otoczenia.

Inne pasożyty, mające znaczenie dermatologiczne, wywołujące zmiany skórne u człowieka to również pchły i pluskwy. Są one zwane okresowym pasożytem człowieka, ponieważ składanie jaj i rozwój pchły i pluskwy odbywa się poza organizmem ludzkim.

Najczęściej zmiany są na skórze gładkiej, ale mogą być w różnych miejscach. Zmiany skórne występują jako reakcje na ukłucie skóry i pobranie krwi. Na skutek tego dochodzi do swędzenia, zaczerwienienia skóry, tworzenia się bąbli, a potem grudek. Leczenie to głównie działanie miejscowe objawowe i dezynfekcja mieszkania.

Choroby łojotokowe skóry głowy

Do chorób łojotokowych występujących w obrębie głowy, można zaliczyć zarówno łojotok, jak i zmniejszenie wytwarzania łoju. Zmiany te warunkują częściowo zarówno czynniki dziedziczne – konstytucjonalne, jak i czynniki nabyte.

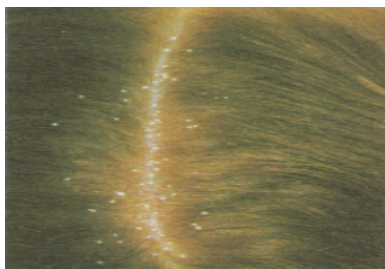
Łojotok (seborrhoea) i łupież

Łojotokiem nazywamy wzmożone wydzielanie łoju, najwyraźniejsze w okolicach obfitujących w powyższe gruczoły (owłosiona skóra głowy, czoło, nos, mostek, okolica międzyłopatkowa). Łojotok nie jest chorobą skóry, ale zjawiskiem fizjologicznym, które sprzyja powstawaniu zmian chorobowych na skórze, która wykazuje podatność i skłonność do zakażeń ropnych. Wzmożona skłonność do nadczynności gruczołów łojowych może być związana z:

- zaburzeniem czynności gruczołów wewnątrzwydzielniczych,
- zaburzeniem układu nerwowego – stresy,
- zaburzeniami hormonalnymi w okresie dojrzewania,
- zaburzeniami przewodu pokarmowego – zaparciami.

Łupież i łysienie łojotokowe

Każde nadmierne łuszczenie się naskórka owłosionej skóry głowy nazywamy pospolicie łupieżem. Z punktu widzenia medycznego należy dodać, że łuszczeniu temu nie towarzyszą zmiany zapalne. Przyczyny tego stanu często nie do końca są znane. Łupież może pojawić się bez konkretnego powodu. Najczęściej jednak spowodowany jest podrażnieniem skóry głowy przez szampony, żele, pianki do włosów, lakiery, farby itp. Przyczyną podrażnienia może być nawet sama woda zawierająca np. dużo chloru. Zmieniona zapalnie skóra staje się bardziej wrażliwa niż skóra zdrowa, dlatego zdarza się, że mimo niestosowania już "podejrzanego" środka pielęgnacyjnego – nie dostrzegamy poprawy. Często podrażniona skóra głowy ulega wówczas zakażeniu drożdżakowatym grzybem *Pityrosporum ovale*. Towarzyszy temu zwykle stan zapalny skóry głowy. Problem łupieżu dotyczy połowy mieszkańców naszego kraju. Nie można go ignorować, ponieważ może spowodować o wiele poważniejszą dolegliwość, a mianowicie łojotokowe zapalenie skóry.

Rys. 7. Łupież

Różnicując postacie łupieżu wyróżnia się dwie jego odmiany:

- 1) łupież zwykły – ma postać drobnopłatowego złuszczenia się naskórka, bez objawów zapalnych. Choroba dotyczy zwykle osób przed 20 rokiem życia i później może przekształcić się w łupież tłusty. Nie uszkadza włosów;

- 2) łupież tłusty (łojotokowy) – rozwija się zwykle z łupieżu zwykłego. Zamiast drobnych, suchych i białych łuseczek pojawiają się łuski tłuste, żółte, nawarstwione i tworzące wręcz strupy. Są one mocniej przytwierdzone do podłoża. Chorobie może towarzyszyć świąd. Nierzadko następstwem tego typu łupieżu jest łysienie łojotokowe. Schorzenie zwykle dotyczy osób po 20 roku życia i częściej występuje u mężczyzn niż u kobiet.

Leczenie łupieżu

W leczeniu łupieżu zwykłego stosuje się tylko leki zewnętrzne. Rodzaj i siła działania zalecanych preparatów zależą od nasilenia choroby. W zaawansowanym łupieżu zwykłym w pierwszej kolejności dąży się do usunięcia nadmiernej ilości łusek. Najprostszy sposób to użycie oliwki salicylowej (preparat gotowy to Salicylom). Oliwka działa najlepiej, jeżeli przed nasmarowaniem nią głowy zostanie lekko podgrzana. Po jej zastosowaniu należy przykryć głowę folią i zawinąć ręcznikiem, a następnie po kilku (2–4) godzinach zmyć. Czasami sam preparat złuszcający jest wystarczającym lekiem w tego typu łupieżu. Zwykle jednak zalecamy na krótki okres (7–14 dni) preparat sterydowy, najlepiej w płynie. Może to być Laticort lub Lorinden, Elocom, Locoid, czy też w razie potrzeby silniej działający Diprosalic lub Dermovate. Oczywiście należy zmienić środki do pielęgnacji włosów. Jeżeli to możliwe powinno się odstawić żele, pianki, lakiery, farby. Do mycia głowy wskazane jest wypróbowanie któregoś z szamponów przeciwłupieżowych (np. z serii Freederm).

W łupieżu tłustym nawarstwionych łusek należy się pozbyć podobnie jak w odmianie zwykłej, za pomocą oliwki salicylowej. Jeżeli zmiany są nasilone, złuszczenie można przeprowadzać przez kilka dni. Obecnie w łupieżu tłustym zaleca się stosowanie preparatów przeciwgrzybiczych, najlepiej w płynie lub maści. Skuteczne są tzw. pochodne imidazolowe (Nizoral, Ketokonazol, Canesten). Dobre efekty daje stosowanie szamponu Nizoral lub Seboklar. Czasami leczenie wymaga zastosowania preparatów sterydowych, szamponów dziegciowych (Freederm Tar, Polytar, Denorex), z zawartością siarczku selenu (Selsun). Na ogół preparaty przeciwłupieżowe muszą być dobierane indywidualnie. Na jednego klienta może działać ten sam preparat bardzo dobrze, dla innego jest zupełnie nieskuteczny.

Bardzo ważne jest przeciwdziałanie powstawaniu zmian łupieżowych. Profilaktyka tego stanu powinna polegać na:

- dokładnym każdorazowym spłukiwaniu włosów po ich umyciu, ponieważ resztki szamponu rozkładają naturalny składnik łączący ze sobą komórki, powodując nadmierne łuszczenie się naskórka,
- skutecznym leczeniu nawet niewiele nasilonych zmian łojotokowych, – stosowaniu środków mających na celu właściwe odżywienie skóry i włosów (witamin i minerałów),
- leczeniu zaburzeń hormonalnych mających wpływ na stan skóry,
- umiejętnym myciu włosów przetłuszczających się (odpowiednie do tego rodzaju włosów szampony, częstość mycia zależna od przetłuszczania),
- nie przesadzanie ze stosowaniem środków do pielęgnacji i układania włosów, właściwy ich dobór, inne.

Łojotokowe zapalenie skóry

Na ogół występuje u osób z łojotokiem. Jest chorobą przewlekłą, ma tendencje do nawrotów. Czynnikiem chorobotwórczym jest na ogół *Pityrosporum ovale*. Schorzenie charakteryzuje się występowaniem nasilonego stanu zapalnego. Oprócz łojotoku, tłustych strupów i przerzedzenia włosów zaobserwować można rumień skóry, liczne grudki, krostki i objawy wysiękowe. Zmianom towarzyszy świąd, a wykwity krostkowe (powstające zwykle jako wynik wtórnej infekcji bakteryjnej) są nawet bolesne. Rzadko zmiany dotyczą tylko skóry głowy. Na ogół występują także w postaci rumienia i złuszczenia na skórze czoła, w okolicach zauszných i na karku. Mogą także pojawiać się w okolicy międzyłopatkowej, na

klatce piersiowej w pobliżu mostka, a także na twarzy, w okolicy narządów płciowych i odbytu. Są to tzw. okolice łojotokowe. W ciężkich, rzadko występujących postaciach choroba może przekształcić się w uogólnione zapalenie skóry.

Zmniejszone wytwarzanie łoju

Występuje przede wszystkim w wieku starszym. Często współistnieje z innym zaburzenia jak: rybia łuska czy atopowe zapalenie skóry. Istotny wpływ mogą mieć również czynniki zewnętrzne takie jak: zima, zimno – suche strefy klimatyczne, nadmierne zażywanie kąpieli, środki chemiczne przesuszające skórę. W obrazie klinicznym występują następujące objawy: skóra jest sucha, odwodniona, mało elastyczna, włosy suche i kruche. Obniżenie wytwarzania łoju może prowokować powstawanie łupieżu zwykłego skóry owłosionej, twarzy, tułowia, podrażnień skóry. Postępowanie pielęgnacyjno – lecznicze polega na wyeliminowaniu czynników predysponujących i natłuszczeniu skóry.

Grzybice skóry głowy

Występują niezbyt często, ale osoby zakażone grzybicą nie mogą korzystać z usług w salonie fryzjerskim ze względu na możliwości zakażenia innych klientów. Powinni najpierw zostać wyleczeni przez lekarza dermatologa, a dopiero później można wykonać usługę fryzjerską. W praktyce, jeśli chodzi o skórę głowy, to najczęściej spotyka się dwa rodzaje grzybic: mikrosporozę i grzybicę strzygącą.

Mikrosporoza – występuje najczęściej u dzieci, przed okresem dojrzewania, może samoistnie ustępować. Objawia się występowaniem kolistych gniazd pokrytych łupieżem, występowaniem połamanych włosów, długości ok. 1 mm, na których umiejscawiają się zarodki grzyba o barwie kredowej bieli.

Rys. 8. Mikrosporoza

Grzybica strzygąca – występuje zarówno u dzieci jak i u dorosłych. Zmiany na skórze głowy charakteryzują się ogniskami o różnie nasilonym zaczerwienieniu i złuszczeniu skóry z mieszkowymi krostkami, brakiem włosów, nacieczeniem podobnym do czyraka gromadnego.

Rys. 9. Grzybica strzygąca

Łupież pstry – spowodowany jest przez drożdżaki, które są często składnikami prawidłowej flory skóry. Zwiększony wzrost tych grzybów i objawy chorobowe występują tylko podczas nadmiernego pocenia się. Jest to miejscowa, niezapalna, powierzchowna grzybica, obejmująca tylko naskórek. Najczęściej zmiany zlokalizowane są na klatce piersiowej i plecach, ale stamtąd mogą rozsiewać się dalej np.: na kark czy owłosioną skórę głowy (stąd zainteresowanie fryzjera tą zmianą). Wykwitami pierwotnymi są małe, żółto – brązowe, otrębiaste, łuszczące się ogniska (stąd nazwa łupież), które w wyniku zlewania się mogą zajmować duże powierzchnie. W leczeniu wykorzystuje się leki przeciwgrzybiczne.

4.2.2. Pytania sprawdzające

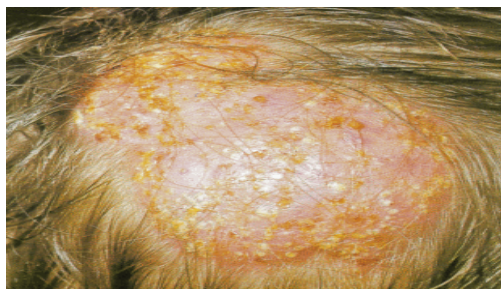
Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Jakie znasz rodzaje nabytych schorzeń skóry głowy i mieszków włosowych?
2. Co sprzyja powstawaniu zmian ropnych na skórze?
3. Czym charakteryzuje się czyrak?
4. Na czym polega leczenie wszawicy głowowej?
5. Z czym może być związana wzmożona czynność gruczołów łojowych?
6. Czym się różni łupież zwykły od tłustego?
7. Na czym polega leczenie łupieżu?
8. Jakie znasz najczęstsze grzybice skóry głowy?
9. Czym charakteryzuje się grzybica strzygąca?
10. Czym charakteryzują się zmiany skórne w łojotokowym zapaleniu skóry?
11. Czym może być spowodowane zmniejszenie czynności gruczołów łojowych?

4.2.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Scharakteryzuj rodzaj zmian skórnych przedstawionych na poniższych zdjęciach, określ ich cechy charakterystyczne i właściwości

Sposób wykonania ćwiczenia

Aby wykonać ćwiczenie, powinieneś:

- 1) zorganizować stanowisko pracy do wykonania ćwiczenia (przygotować zdjęcia zmian dermatologicznych),
- 2) przypomnieć sobie treści programowe z jednostki modułowej: Nabyte schorzenia skóry głowy i mieszków włosowych, rozróżnić rodzaje zmian skórnych przedstawionych na zdjęciach,
- 3) określić cechy charakterystyczne zmian skórnych przedstawionych na zdjęciach,
- 4) wypisać cechy rozpoznanych zmian skórnych,

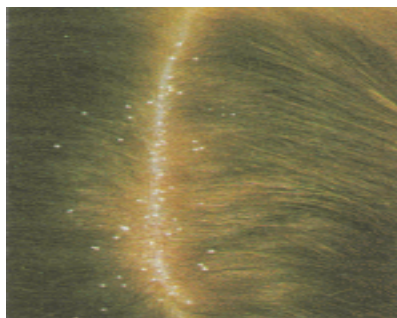
- 5) sporządzić plakat zawierający informacje na temat chorób dermatologicznych prezentowanych na poszczególnych zdjęciach,
- 6) dokonać analizy wykonanego ćwiczenia,
- 7) zaprezentować efekty swojej pracy – przedstawić w formie plakatu,
- 8) dokonać oceny pracy.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- stolik uczniowski,
- zdjęcia zmian dermatologicznych,
- karton białego papieru,
- 2 flamastry, różnego koloru,
- przybory kreślarskie, gumka,
- literatura z rozdziału 6.

Ćwiczenie 2

Rozpoznaj, opisz i zaplanuj postępowanie fryzjerskie z osobą mającą problem przedstawiony na poniższym zdjęciu.

Sposób wykonania ćwiczenia

Aby wykonać ćwiczenie, powinieneś:

- 1) zapoznać się z treściami zawartymi w materiale nauczania pkt.4.2.1,
- 2) zorganizować stanowisko pracy do wykonania ćwiczenia,
- 3) obejrzeć dokładnie powyższe zdjęcie,
- 4) dokonać analizy tekstu pod kątem zdiagnozowania przedstawionej zmiany dermatologicznej,
- 5) wypisać cechy charakterystyczne tej zmiany,
- 6) opracować plan postępowania leczniczo – profilaktycznego,
- 7) zaprezentować wykonaną pracę,
- 8) przedstawić na forum grupy efekty swojej pracy,
- 9) dokonać oceny wykonanego ćwiczenia.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- przedstawione powyżej zdjęcie,
- linijka,
- ołówki, gumka,
- markery różnego koloru,
- kartka papieru białego A3,
- literatura z rozdziału 6.

4.2.3. Sprawdźan postępów

Czy potrafisz:

	Tak	Nie
1) wymienić rodzaje nabytych schorzeń skóry głowy?	☐	☐
2) określić, co sprzyja powstawaniu zmian ropnych na skórze?	☐	☐
3) scharakteryzować ewolucję czyraka?	☐	☐
4) omówić leczenie wszawicy głowowej?	☐	☐
5) określić przyczyny łojotoku?	☐	☐
6) omówić łupież zwykły?	☐	☐
7) scharakteryzować leczenie łupieżu?	☐	☐
8) określić objawy grzybicy skóry owłosionej?	☐	☐
9) rozpoznać grzybicę strzygącą?	☐	☐
10) wyjaśnić, czym charakteryzuje się łojotokowe zapalenie skóry?	☐	☐

4.3. Uszkodzenia włosów

4.3.1. Materiał nauczania

Uszkodzenia włosów

Ze względu na część włosa, która ulega niszczeniu, wszystkie uszkodzenia dzielimy na uszkodzenia łodygi i korzenia włosa, a ze względu na czynniki uszkadzające, w praktyce fryzjerskiej najczęściej można spotkać się z podziałem uszkodzeń włosów na:

- uszkodzenia mechaniczne,
- uszkodzenia termiczne,
- uszkodzenia chemiczne.

Niektórzy specjaliści wyróżniają dodatkowo uszkodzenia naturalne, które powstają na skutek braku zabezpieczenia włosów przed działaniem czynników atmosferycznych. Do tych czynników, które mogą uszkadzać włosy należy zaliczyć:

- wodę rzeczną, morską oraz intensywne pocenie się,
- promienie słoneczne.

Pierwsze z wymienionych czynników powodują czasowe przekształcenie keratyny włosa. Komórki włosów zmieniają swój kształt i przemieszczają się względem siebie, ulegają rozmiękczeniu i pęczniają na skutek wchłaniania nadmiaru płynu (wody, potu). Dochodzi do procesu utleniania. Ma to wpływ na pigmentację włosów. Zmiany zawartości wody we włosach i ich suszenie przez wiatr i słońce wpływają na wzrost porowatości i chłonności włosa. Silne promieniowanie słoneczne powoduje natomiast wysuszenie osłonki włosa, co może powodować jego kruszenie się i pękanie.

Uszkodzenia włosów mogą być wywołane tylko przez jeden konkretny czynnik, ale również mogą to być uszkodzenia wieloczynnikowe, spowodowane czynnikami należącymi do różnych grup. Oczywiście im czynnik działa dłużej i jego działanie uszkadzające jest większe, a włosy słabsze, tym powstanie gorszy stopień uszkodzenia.

Uszkodzenia mechaniczne

Często związane są z nieprawidłową codzienną pielęgnacją włosów, mało delikatnym ich traktowaniem i używaniem niewłaściwych przyborów do czesania czy upinania włosów. Uszkodzenia mechaniczne, szczególnie w połączeniu z działaniem czynników fizycznych czy chemicznych mogą doprowadzić do łamania się włosów. Szczególnie zjawisko to ma miejsce przy wykonywaniu różnego rodzaju trwałej ondulacji. Najpoważniejszą konsekwencją uszkodzenia mechanicznego może być wyrwanie włosa z cebulką.

Najczęstszymi przyczynami uszkodzeń mechanicznych włosów może być:

- używanie do czesania włosów plastikowych grzebieni i szczotek o ostrych krawędziach lub drucianych szczotek o niezabezpieczonych końcówkach,
- zbyt intensywne wycieranie włosów w ręcznik lub ich ocieranie się o ubranie,
- niewłaściwe przypinanie włosów, załamywanie ich, naprężanie,
- zbyt mocne nawijanie na wałki,
- zmiżdżenie włosów żelazkami podczas zabiegu ondulacji,
- odłamanie łuski włosowej wskutek tarcia przy niewłaściwym tapirowaniu.

Uszkodzenia termiczne

Powstają głównie na skutek nadmiernego działania ciepła. Uszkodzenia termiczne włosów mogą być spowodowane:

- korzystaniem z wadliwych lokówek,
- zbyt częstym używaniem lokówek,

- stosowaniem szczotek termicznych,
 - stosowaniem suszarek o bardzo silnym strumieniu powietrza gorącego,
 - zbyt małej odległości suszarki od głowy podczas suszenia,
 - zbyt długim czasem suszenia.
- Na skutek uszkodzeń termicznych włosy stają się kruche, łamliwe i matowe.

Uszkodzenia chemiczne

Powstają pod wpływem zadziałania na włosy różnorodnych substancji chemicznych najczęściej związanych z wykonywanymi zabiegami fryzjerskimi lub nieprawidłową codzienną pielęgnacją włosów. Są najbardziej niebezpieczne i niestety najczęstsze. Często nie da się uniknąć stosowania substancji chemicznych koniecznych do wykonania konkretnego zabiegu fryzjerskiego, ale nie znaczy to, że wszystkie z tych czynników mogą powodować uszkodzenia włosów. Przyczyna ewentualnych uszkodzeń najczęściej tkwi w nieprawidłowym lub nieumiejętnym stosowaniu tychże środków chemicznych, błędnej ocenie stanu włosów, ich odporności lub zaniedbanie koniecznych zabezpieczeń. Konsekwencje uszkodzeń chemicznych są często bardzo poważne. Spowodowane jest to faktem, że środki chemiczne działają zazwyczaj nie tylko na warstwy zewnętrzne włosa, ale przenikają również do wnętrza warstwy korowej. Keratyna włosa ulega rozpuczeniu zarówno pod działaniem silnych zasad jak i kwasów. Jest również bardzo wrażliwa na słabe czynniki chemiczne zasadowe, działające przez dłuższy czas. Pod wpływem trwałej, farbowania oksydacyjnego, czy rozjaśniania, zachodzą nieodwracalne zmiany zarówno w korze jak i w osłonce włosów. Utleniacz działający na włosy w środowisku zasadowym powoduje zrywanie wiązań dwusiarczkowych we wnętrzu włosa. Jest to przyczyną zmniejszenia wytrzymałości na zrywanie oraz zwiększenia higroskopijności włosów. Towarzysząca utlenianiu wysoka temperatura może doprowadzić do przerwania łańcuchów keratynowych i łamania się włosów. Oprócz szkodliwego działania środków alkalicznych na uszkodzenia włosów istotny wpływ mają także substancje rozjaśniające, farby, płyny do ondulacji, a nawet środki myjące. Nawinięcie włosa wydłużonego pod wpływem działania płynu do trwałej ondulacji, może zmniejszyć jego wytrzymałość i doprowadzić do zerwania. Podobnie niewłaściwe jest mycie włosów szamponem alkalicznym przed niektórymi zabiegami fryzjerskimi, ponieważ grozi zniszczeniem keratyny lub patologicznym jej przekształceniem. Uszkodzające działanie środków chemicznych na włosy może być również uwarunkowane pewnymi skłonnościami indywidualnymi do reagowania włosów rozszczepianiem i łamaniem na określone środki chemiczne. W nowoczesnym fryzjerstwie nie sposób uniknąć stosowania środków chemicznych, ale można wyeliminować lub chociaż znacząco zmniejszyć ich uszkodzające działanie poprzez:

- ściśle przestrzeganie zasad wykonywania każdego zabiegu fryzjerskiego,
- przestrzeganie wskazań technologicznych,
- gruntowną analizę stanu włosów przed każdym zabiegiem,
- stosowanie wszelkich możliwych środków ostrożności zarówno w zakresie ochrony włosów, przygotowania ich do zabiegu, jak i właściwego doboru środka chemicznego (stężenie i czas stosowania),
- odmówienie klientowi wykonania zabiegu grożącego zniszczeniem lub uszkodzeniem włosów nawet, jeśli jest to jego wyraźne życzenie mimo uświadomienia konsekwencji,
- odradzanie wykonywania silnymi środkami chemicznymi zabiegów fryzjerskich samodzielnie w domu przez osoby nie będące fryzjerami.

Wykrywanie uszkodzeń włosów w salonie fryzjerskim

Każdy fryzjer przed przystąpieniem do wykonania zabiegu w gabinecie usługowym powinien wstępnie ocenić stan włosów. Idealnie byłoby, gdyby mógł wykonać analizę

mikroskopową, ale jeśli jest to niemożliwe koniecznie powinien dokonać analizy przy użyciu własnych zmysłów, głównie wzroku i dotyku. Ocenic powinien:

- stopień elastyczności, higroskopijności, twardości i rozciągliwości,
- stan osłonki włosa, stopień rozchylenia łusek,
- uszkodzenia zewnętrzne, rozszczepienie końcówek,
- kruchość i łamliwość,
- porowatość i połysk,
- uszkodzenia keratyny w postaci załamań włosa,
- skłonność do poprzecznego łamania lub rozszczepiania pędzelkowatego trzonu włosa,
- inne zaburzenia.

Po stwierdzeniu rodzaju uszkodzenia i ewentualnym znalezieniu jego przyczyn, fryzjer zobowiązany jest udzielić klientowi wskazówek dotyczących zasad pielęgnowania włosów i działań służących ich ochronie.

Uszkodzenia trzonu włosa

Trzon włosa (zwany również łodygą) jest to część włosa wystająca ponad powierzchnię skóry. Składa się z warstwy rdzeniowej, korowej i łuski włosowej (tzw: osłonki włosa). Warstwa rdzeniowa jest warstwą środkową włosów, nie występuje we włosach bardzo cienkich, nie odgrywa zasadniczej roli przy zabiegach fryzjerskich. Ponad 80% substancji włosa stanowi warstwa korowa. Nie ma zabiegu fryzjerskiego, który nie wywierałby na tę warstwę wpływu, ale równocześnie dotyczy to również wielu czynników uszkadzających. Jeszcze znacznie na zewnętrzne czynniki uszkadzające narażona jest najbardziej powierzchowna warstwa włosa czyli łuska włosowa (osłonka). Jest ona zbudowana z nie mniej niż czterech do dwunastu nałożonych na siebie warstw bezbarwnych i przezroczystych osłonek, ściśle przylegających do siebie. Wyróżniamy następujące rodzaje uszkodzeń włosów ze względu na uszkodzony element budowy:

- uszkodzenia wyłącznie osłonki włosa,
- uszkodzenia obejmujące warstwę korową,
- uszkodzenia łuski i warstwy korowej,
- uszkodzenia korzenia włosa wraz z gruczołem łojowym,
- uszkodzenia korzenia włosa i skóry głowy.

Wiele z powyższych uszkodzeń wymaga nie tylko pielęgnacji w zakładzie fryzjerskim, ale i interwencji lekarza specjalisty. Rozpatrując tylko zmiany w łodydze włosa możemy rozróżnić zmiany wynikające z czynników zewnętrznych (uszkodzenia włosa) lub z indywidualnych predyspozycji (anomalie w budowie włosa). Zmiany wyglądu włosów mogą być spowodowane zaniedbaniami higienicznymi lub zbyt intensywnymi zabiegami fryzjerskimi (trwałe ondulacje, suszenie, farbowanie, rozjaśnianie).

Uszkodzenia trzonu włosa powstałe w wyniku działania czynników zewnętrznych uszkadzających strukturę włosa lub indywidualnych predyspozycji doprowadzających do anomalii budowy włosa mogą spowodować wystąpienie:

- włosów bambusowatych w przypadku rozszczepu węzłowego,
- tulipanowatych,
- płątanych,
- paciorkowatych,
- obrączkowatych,
- skręconych,
- złamanych,
- rozdzwajających się na końcach,
- rozszczepienie włosów.

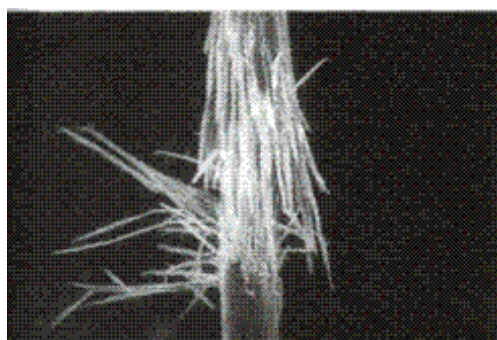
Działanie czynników zewnętrznych na ogół prowadzi do uszkodzenia struktury włosa, złamania włosa lub jego rozszczepienia.

Włosy o uszkodzonej strukturze

Uszkodzenie to może dotyczyć zarówno tylko powierzchniowych warstw włosa, jak i być bardzo poważnym uszkodzeniem, obejmującym wszystkie jego warstwy. Uszkodzenia powodują zmiany we właściwościach włosów. Tracą one połysk, sprężystość, elastyczność, odporność na zrywanie. Jednocześnie wzrasta zdolność sorpcyjna i w zakresie wytwarzania ładunku elektrostatycznego.

Złamania włosa

Powstaje na skutek rozłamania większości warstw włosa. Sytuacji tej sprzyja uszkodzenie struktury włosa. Wystarczy wówczas nawet niewielka siła na przykład podczas szczotkowania, aby doszło do jego zerwania.

Rys. 10. Włos złamany

Rozszczepienie podłużne włosa

Często dotyczy również włosów o uszkodzonej strukturze. Włosy takie tracą lepiszcze spajające poszczególne warstwy włosa. Włos dzieli się wówczas wzdłuż na wiele części. Przyglądając się włosowi, szczególnie pod mikroskopem łatwo dostrzec charakterystyczne widełkowane rozszczepienie wolnego końca włosa. Jest to dość popularnie spotykane zjawisko rozdwojania się włosów. Najczęściej dotyczy kobiet, ponieważ zwykle dotyczy włosów długich. Takiemu uszkodzeniu sprzyja również:

- obcinanie włosów tępymi nożyczkami,
- posługiwanie się grzebieniami i szczotkami mającymi ostre zęby,
- ciągle ocieranie się włosów o ubranie.

Rozdwojone końcówki włosów należy obciąć, tak, aby pozostawić zupełnie zdrowe włosy. Trzeba unikać czynników uszkadzających, dobrze jest również natłuszczać końcówki włosów na przykład olejkami rycynowym

Rys. 11. Włos rozszczepiony

Anomalie w strukturze włosa nie spowodowane czynnikami zewnętrznymi zwykle są uwarunkowane genetycznie, występują bardzo rzadko, a najczęściej spotykanym jest **węzłowaty rozczep włosów**. Zmiana ta charakteryzuje się występowaniem na trzonie maleńkich, kulistych zgrubień. W miejscach tych włos łatwo łamie się lub urywa, dając wrażenie pędzelkowatego postrzępienia włosów.

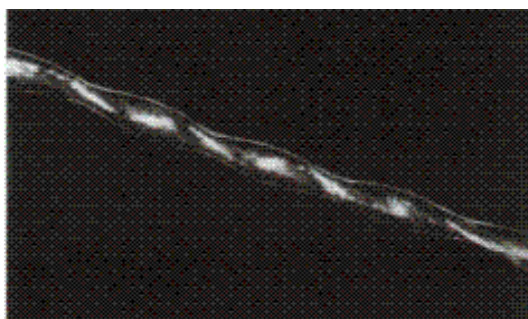

Rys. 12. Węzłowaty rozczep włosów

W rozszepię węzłowatym zmiany mogą dotyczyć nie tylko łodygi, ale i korzenia włosa. Charakterystyczne węzłowate poszerzenie łodygi może występować w kilku miejscach na jednym włosie – mówimy wtedy o włosie bambusowatym. Odmianą włosów bambusowatych są włosy tulipanowate. Przyczyną tej nieprawidłowości może być również drapanie spowodowane chorobą skóry lub nerwicą. W takich przypadkach można mówić o leczeniu włosów poprzez wyleczenie choroby podstawowej i zaprzestanie działania czynnika drażniącego. Włosy tak zmienione należy natłuszczać.

Włosy skręcone

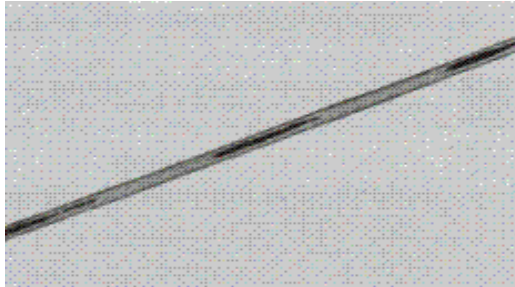
O zmianie tej można mówić wtedy, kiedy większość włosów na głowie jest spłaszczonych i skręconych wokół własnej pionowej osi. Powoduje to załamywanie się na włosach światła. Rzadko włos jest skręcony na całej długości. Wytrzymałość takich włosów jest znacznie mniejsza, są łatwe do zerwania. U jednych osób włosy skręcone wyrastają tylko na głowie, a u niektórych również w innych miejscach. Może to być zmiana wrodzona lub nabyta. Jeżeli jest zmianą wrodzoną, to pojawia się już u dzieci, najczęściej u dziewczynek o włosach blond. Skręcenie włosów po okresie dojrzewania może dotyczyć zarówno kobiet jak i mężczyzn. Nie mają one związku z kolorem włosów, nie dotyczą włosów rosnących w innych okolicach ciała.

Rys. 13. Włos skręcony

Włosy obrączkowe

Anomalia włosów obrączkowych polega na tym, że są nierówno zabarwione: występują na przemian jasne i ciemne odcinki. Powoduje to, że włos wygląda jakby był pokryty pierścieniami. Przyczyną jest powstanie pustych przestrzeni wewnątrz włosa prawdopodobnie na skutek zaburzenie keratynizacji. Włosy takie mają normalną strukturę i średnicę, nie są łamliwe.

Rys. 14. Włos obrączkowy

Włosy paciorkowate

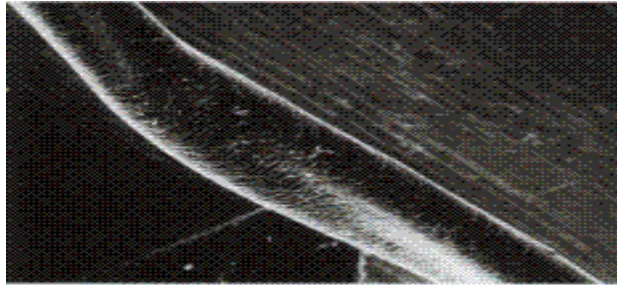
Występują w dziedzicznej chorobie mieszków włosowych, która jest nieuleczalna. Zmiany włosów polegają na tym, że na ich trzonie regularnie występują zgrubienia i przewężenia, a skóra głowy przy ujściu mieszków włosowych wygląda jak pokryta ziarnami piasku. W obrazie mikroskopowym włosy takie wykazują segmentarne, obrączkowe odbarwienia spowodowane zawartością powietrza w korze włosa. Włosy są cienkie, szorstkie i łamliwe, zaczynają wypadać już w dzieciństwie, szybko doprowadzając do łysienia. Nie istnieje metoda leczenia tej choroby.

Rys. 15. Włos paciorkowaty

Włosy splecione

Są to włosy, które sprawiają wiele kłopotu ze względu na to, że trudno jest je rozczesać i jeszcze trudniej ułożyć z nich fryzurę. W budowie włosa występuje mocne jego spłaszczenie w przekroju poprzecznym. Wada ta powstaje najprawdopodobniej na skutek spłaszczenia mieszków włosowych.

Rys. 16. Włos splątany

Włosy wielokrotnie bliźniacze

Włosy te przy skórze wyglądają normalnie, a na dalszych odcinkach zaczynają się rozdawać. Nie jest to jednak rozdwojenie. W przekroju poprzecznym, przy skórze głowy z jednego mieszka wyrasta kilka włosów z własną osłonką. Rzadko zjawisko to występuje w dużym natężeniu. Bardzo często zmiany występują u dzieci i na brodzie u mężczyzn. Włosom takim mogą towarzyszyć włosy skręcone.

Włosy bagnetowate

Zmiana ta dotyczy pojawienia się na końcach włosów zgrubień. Zgrubiała część włosa jest ciemniejsza od jego reszty. Mogą stanowić do 10% włosów normalnych. Jeżeli jest ich więcej, to najczęściej związane jest to z rybią łuską lub łojotokiem. Przyczyną występowania włosów bagnetowatych mogą być nieprawidłowości keratynizacji naskórka (nie jest przyczyną występowania większej ilości takich włosów), oraz zaburzenia metaboliczne, syntezy protein (występowanie dużej ilości takich włosów).

Główną metodą obserwowania zmian w trzonie włosa jest dostrzeżenie nieprawidłowości w jego budowie w mikroskopie optycznym, mikroskopie w świetle spolaryzowanym, w mikroskopie elektronowym. Do oceny stanu włosów służy badanie zwane trichogramem. Badanie polega na mikroskopowej ocenie około 100 włosów pobranych z czterech lub pięciu okolic owłosionej skóry głowy. Oceniane są mieszki włosowe oraz łodygi włosa. Na podstawie powyższego badania można określić rodzaj zmian dotyczących włosów oraz zdiagnozować genetycznie uwarunkowane zespoły uszkodzenia łodygi włosa.

4.3.2. Pytania sprawdzające

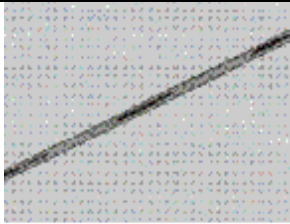
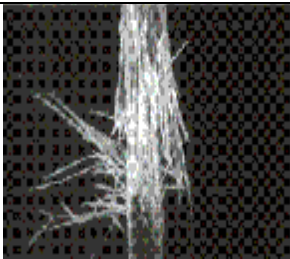

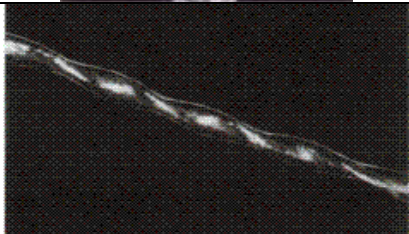
Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Jak można podzielić uszkodzenia włosów?
2. Co jest najczęstszą przyczyną uszkodzeń mechanicznych włosów?
3. Jakie zmiany postają we włosach na skutek uszkodzeń termicznych?
4. Jakie znasz postacie uszkodzeń trzonu włosa?
5. Na czym polega rozczepienie podłużne włosa?
6. Jaki dochodzi do złamania włosa?
7. Co nazywamy węzłowatym rozczepem włosa?
8. Jak wyglądają włosy bagnetowate?
9. Na czym polega anomalia włosów obrączkowatych?
10. Na czym polegają zmiany dotyczące włosów paciorkowatych?
11. Jakie wyróżnia się charakterystyczne cechy włosów splątanych?
12. W jaki sposób można ocenić zmiany w trzonie włosa?

4.3.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Wypełnij poniższą tabelę określając na podstawie zdjęcia rodzaj uszkodzenia włosa i jego charakterystykę.

L.p.	Zdjęcie włosa	Nazwa uszkodzenia/ anomalia włosa	Cechy charakterystyczne
1.			
2.			
3.			
4.			

Sposób wykonania ćwiczenia

Aby wykonać ćwiczenie, powinieneś:

- 1) zapoznać się z materiałem dotyczącym uszkodzeń trzonu włosa,
- 2) zorganizować stanowisko pracy,
- 3) dokładnie obejrzyć przedstawione fotografie włosów,
- 4) przeanalizować rubryki tabeli,
- 5) wkleić poszczególne zdjęcia zgodnie z prezentowanym schematem,
- 6) dokonać analizy charakterystycznych cech każdego z przedstawionych uszkodzeń/anomalii włosów,
- 7) opisać poszczególne zdjęcia wypisując cechy charakterystyczne prezentowanych zmian włosów,
- 8) dokonać samodzielnej analizy poprawności wykonanego ćwiczenia,
- 9) zaprezentować efekty swojej pracy.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- stolik uczniowski,
- kartoniki z prezentowanymi zdjęciami uszkodzeń korzenia włosa,
- duży karton papieru,
- przybory do pisania,
- kartki papieru,
- literatura z rozdziału 6.

Ćwiczenie 2

Opracuj plan profilaktyczny przeciwdziałający uszkodzeniom mechanicznym, chemicznym i termicznym włosów w gabinetach fryzjerskich.

Sposób wykonania ćwiczenia

Aby wykonać ćwiczenie, powinieneś:

- 1) zapoznać się z materiałem dotyczącym rodzajów uszkodzeń włosów,
- 2) zorganizować stanowisko pracy,
- 3) dokładnie przeanalizować przyczyny uszkodzeń włosów,
- 4) wypisać te przyczyny, które mogą mieć miejsce w zakładzie fryzjerskim,
- 5) zaplanować na co trzeba zwrócić uwagę pracując w gabinecie fryzjerskim, aby nie doszło do uszkodzenia włosów klienta,
- 6) wpisać swoje spostrzeżenia w formie zaleceń/reguł do przestrzegania,
- 7) dokonać samodzielnej analizy poprawności wykonanego ćwiczenia,
- 8) zaprezentować efekty swojej pracy.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- stolik uczniowski,
- duży karton papieru,
- przybory do pisania,
- kartki papieru,
- linijka,
- literatura z rozdziału 6.

4.3.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:

	Tak	Nie
1) rozróżnić czynniki uszkadzające włos?	☐	☐
2) wyjaśnić, czym mogą być spowodowane zmiany wyglądu włosów?	☐	☐
3) określić charakterystyczne cechy włosa obrączkowatego?	☐	☐
4) wymienić czynniki, które sprzyjają podłużnemu rozczepowi włosa?	☐	☐
5) omówić węzłowaty rozczep włosa?	☐	☐
6) wykonać rysunek włosa tulipanowatego?	☐	☐
7) narysować włos rozszczepiony?	☐	☐
8) opisać włosy bagnetowate?	☐	☐
9) wyjaśnić, na czym polega określanie zaburzeń w trzonie włosa?	☐	☐
10) wykorzystać zdobyte wiadomości w praktyce fryzjerskiej?	☐	☐

4.4. Zmiany liczby włosów

4.4.1. Materiał nauczania

Zmiany liczby włosów na głowie dotyczy najczęściej ich zmniejszenia, które może być przejściowe lub trwałe albo (znacznie rzadziej) ich zwiększenia, co również może stać się problemem natury psychicznej dla klienta.

Zmniejszenie ilości włosów

Może mieć charakter przejściowy (odwracalny) lub trwały (nieodwracalny). Znaczna utrata włosów doprowadza do łysienia, które powstaje na skutek zmniejszenia liczby włosów na głowie w wyniku ich wzmożonego wypadania lub zahamowania odrostu. Może być wynikiem przejściowego lub trwałego wypadania włosów na ograniczonej powierzchni lub obejmującego całą owłosioną skórę głowy. Czasami może być stanem przemijającym i ustępować po usunięciu przyczyny. Charakter trwały ma łysienie typu męskiego, szczególnie uwarunkowane genetycznie i występujące w chorobach skóry prowadzących do bliznowacenia.

Łysienie jest procesem bardzo złożonym. Jego mechanizm wiąże się z zaburzeniami procesów biochemicznych przebiegających w mieszkach włosowych. Nie każda utrata włosów jest na szczęście ostateczna i nieodwracalna. Najczęściej spotykamy się z podziałem na trzy typy łysienia: łysienie odwracalne, częściowo odwracalne, nieodwracalne.

Łysienie odwracalne – wiąże się z przejściowymi zaburzeniami i spowodowane jest najczęściej czynnikami zewnątrzpochodnymi na przykład: mało urozmaicona dieta, niedobór żelaza, przyjmowanie niektórych leków, poród, choroby przebiegające z gorączką, silny stres, łysienie miejscowe przy chorobach grzybiczych skóry, wypadanie włosów po zapaleniach skóry głowy, wypadanie włosów po radioterapii. Po ustaniu przyczyny następuje proces samoregeneracji włosów. Długotrwałe oddziaływanie szkodliwego czynnika może doprowadzić jednak do poważniejszych form łysienia.

Łysienie częściowo odwracalne – to między innymi łysienie androgenowe mężczyzn i kobiet, łysienie plackowate i rozlane łysienie starcze. W większości tych przypadków dobre efekty może przynieść leczenie ukierunkowane na pobudzenie porostu włosów.

Łysienie nieodwracalne – jest efektem urazów skóry głowy i blizn pochorobowych. Mieszki włosowe są zniszczone i niemożliwa jest ich regeneracja. Często dobre efekty przynosi przeszczep włosów.

Przyczynami łysienia mogą być: złe krążenie w mieszku włosowym, niedobór substancji odżywczych, dieta uboga w witaminy i mikroelementy (żelazo, cynk, biotyna, niacyna, witaminy z grupy B, kwas pantotenowy, witamina E), nadmiar androgenów, silny stres, łupież, łojotok, grzybice, stany zapalne skóry, zaburzenia autoimmunizacyjne, zmiany hormonalne związane z ciążą i porodem, zatrucie metalami ciężkimi, stosowanie niektórych leków (leki cytostatyczne i immunosupresyjne, przeciwrtarczycowe, przeciwkrzepliwe). Istotne znaczenie odgrywać mogą również błędy w pielęgnacji. Szkodzi zarówno zbyt mała jak i zbyt duża liczba zabiegów fryzjerskich, używanie niewłaściwych szamponów, zaniedbany łojotok, czesanie z silnym naciąganiem włosów przez dłuższy czas. Najczęściej jednak łysienie występuje na skutek nałożenia się wielu przyczyn. Często jednoznaczne wskazanie przyczyny nie jest możliwe. Aby móc przeciwdziałać łysieniu, należy najpierw poznać istotę zmian zachodzących w mieszku włosowym.

Łysienie męskie androgenowe

Rys. 17. Łysienie androgenowi mężczyzn

Jest to trwała utrata włosów, rozpoczynająca się od kątów czołowych i na szczycie głowy. Na ogół zaczyna pojawiać się na początku dojrzałości płciowej, postępuje wraz z wiekiem, a u większości mężczyzn 40 letnich, w naszej szerokości geograficznej, występuje w różnym nasileniu. Często poprzedzona jest w młodszym wieku łojotokiem lub łupieżem tłustym. Przyczyna tego stanu jest nieznana, często decydujące znaczenie mają czynniki genetyczne. Wypadanie włosów w obszarach zagrożonych nie rozpoczyna się gwałtownie. Najpierw włosy stają się tam krótsze i cieńsze, tak, że z wolna zaczyna prześwitywać skóra głowy, aż w końcu w miejscach tych pozostaje tylko delikatny puszek jasnych, wlnistych włosków. Niezależnie od cech indywidualnych powstawanie łysiny u mężczyzn przebiega podobnymi etapami. Na początku przesuwa się ku górze granica włosów nad czołem. Zakola na skroniach stają się coraz głębsze, aż wreszcie dochodzą do wykształconej w międzyczasie, krągławej łysiny na czubku głowy (charakterystycznej „tonsury”). Proces wypadania włosów przebiega skokowo. Początkowo wzmożone wypadanie włosów pojawia się raz lub dwa razy w ciągu roku, potem okresy te występują rzadziej. Jeśli organizm przetrwa jakoś pierwszy kryzys, kolejnego „ataku” może spodziewać się między 35. a 45. rokiem życia. Utrata włosów ciągnie się wówczas od 3 do 4 lat. U większości mężczyzn łysina dochodzi już wówczas do stadium końcowego. Osiągnięty stan utrzymuje się niezmiennie przez lata i dopiero w naprawdę sędziwym wieku łysienie się wznowia. Jak u danego mężczyzny będzie postępować rozwój łysiny, można dość trafnie prognozować na podstawie informacji o jego przodkach. W niektórych rodzinach łysienie androgenowe rozpoczyna się bardzo wcześnie, często wkrótce po zakończeniu okresu dojrzewania, i prowadzi do powstania stosunkowo szybko rosnącej łysiny.

Łysienie androgenowe jest związane z wydłużaniem się fazy telogenowej i coraz krótszymi fazami anagenowymi. Nowoczesne leczenie tego zaburzenia polega na stosowaniu preparatów stymulujących odrost włosów. Wskazane jest postępowanie przeciwłojotokowe i przeciwbakteryjne. Lekarz może zalecić podawanie leków, których ubocznym działaniem jest pobudzanie porostu włosów. Obecnie dużym zainteresowaniem cieszy się terapia minoksydilem lub finasterydem. Niestety po zaprzestaniu stosowania powyższych leków włosy znowu zaczynają wypadać. Niektóre ośrodki proponują w leczeniu łysienia, przeszczepianie włosów. Jest to jednak metoda bardzo żmudna, długotrwała, wymagająca olbrzymiej cierpliwości zarówno od strony lekarza, jak i pacjenta. Zabieg polega na tym, że łyse okolice pokrywa się przeszczepami drobnych kępek skóry zawierających mieszki włosowe pobranymi z miejsc, gdzie włosy jeszcze się zachowały.

Łysienie androgenowe kobiet

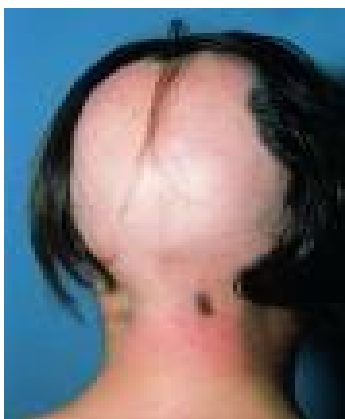

Rys. 18. Łysienie androgenowe kobiet

Jest to utrata włosów zbliżona do łysienia typu męskiego lub też rozlana. Występuje znacznie rzadziej i zwykle u kobiet po 30 roku życia. Główną rolę w genezie tych zaburzeń odgrywają również czynniki genetyczne, ale także zaburzenia androgenowe i stresy. Zaburzenia androgenowe mogą być związane z nieprawidłowościami w pracy gruczołów wydzielania wewnętrznego lub stosowaniem androgenów czy syntetycznych progesteronów. Czynniki prowokującymi wypadanie włosów u kobiet z predyspozycją genetyczną mogą być : detergenty zawarte w szamponach, lakiery do włosów, farby do włosów.

W leczeniu ważne jest usunięcie czynników mogących mieć wpływ na wypadanie włosów, stosowanie odpowiednich leków hormonalnych, zwłaszcza środków antykoncepcyjnych. W cięższych postaciach łysienia uzasadnione może być stosowanie minoksydilu. Finasteryd jest nieskuteczny i niewskazany u kobiet.

Łysienie plackowate

Rys. 19. Łysienie plackowate

Jest to stan, w którym powstają łysie miejsca w kształcie okrągłym lub owalnym. Zaczyna się w małych grupkach, po czym zwiększa swój zasięg. Łysienie plackowate najczęściej występuje na skórze głowy, ramionach i brwiach, choć może wystąpić w każdym miejscu ciała, gdzie występują włosy. Może rozwijać się powoli, lub bardzo szybko, i może być częściowe lub całkowite. Najpierw można zauważyć miejsce, w którym włosy zaczynają rzedzieć, potem powstaje łysie miejsce. Wkrótce włosy zaczynają wypadać w większych ilościach. Łysie miejsce zaczyna się powiększać, wolno lub bardzo szybko, we wszystkich kierunkach lub skupia się na jednym kierunku, co powoduje powstanie okrągłego lub owalnego łysiego miejsca. Może powstawać kilka łysych miejsc w tym samym czasie lub

w nieregularnym odstępie czasu. Skóra zazwyczaj jest delikatna jakby śmiertelnie biała, czasami różowawa. Czasami cała głowa zostaje pozbawiona włosów a nawet brwi i rzęs. Broda może zostać nietknięta, wyłysieć tylko we fragmencie lub całkowicie. Są duże rozbieżności w czasie trwania dolegliwości. Leczenie może zająć kilka miesięcy, lat, dolegliwość może trwać przez kilka lat i potem samoczynnie zaniknąć, lub doprowadzić do całkowitego wyłysienia. Może zacząć się w każdym momencie życia. U dzieci i młodych osób wcześniej lub później włosy odrastają, u dorosłych prawdopodobieństwo całkowitego wyłysienia jest większe. Jeśli włosy zaczynają odrastać, najpierw wyrastają mięciutkie, jakby puchate włosy, które potem są zrzucane, lub zamieniają się w normalne włosy. Czasami włosy odrastają, po czym znów wypadają. Zazwyczaj przypadłości nie towarzyszą żadne inne dolegliwości, choć mogą się zdarzyć bóle głowy i brak apetytu. Jednostronny ból głowy często pojawia się zanim rozpocznie się łysienie. Choroba objawia się mniej więcej w jednakowej ilości u obu płci, najczęściej w młodym wieku. Jest kilka teorii wyjaśniających przyczyny łysienia plackowatego. Pierwsza mówi, że jest to choroba pasożytnicza. Druga teoria mówi, że jest to spowodowane nienormalną reakcją nerwową, na przykład w przypadku szoku, strachu, stanów nerwowych. Oczywiście przyczyny mogą się ze sobą łączyć. Najbardziej prawdopodobną hipotezą wypadania włosów w tym przypadku łysienia jest reakcja układu autoimmunologicznego, który traktuje włosy jako ciało obce i za wszelką cenę próbuje się ich pozbyć.

W ocenie aktywności procesu chorobowego ma istotne znaczenie badanie mikroskopowe, w którym w czynnym procesie chorobowym, rozpoznaje się charakterystyczne włosy wykrzyknikowe. Pomocne w rozpoznaniu zmian może być badanie trichogramu, w którym ocenia się liczbę włosów dystroficznych i telogenowych. Inne typy łysienia to:

- łysienie neuropochodne,
- pogorączkowe,
- kilowe,
- poporodowe,
- starcze,
- powstałe w wyniku uszkodzenia mechanicznego, fizycznego lub chemicznego włosów.

W leczeniu łysienia plackowatego nie ma leczenia przyczynowego. W postępowaniu ogólnym stosuje się fotochemioterapię, psychoterapię przy stresach, kortykosteroidy. W leczeniu miejscowym najbardziej korzystne wyniki uzyskuje się stosując silne alergeny kontaktowe.

Oczywiście bardzo różne mogą być efekty leczenia. Przy łysieniu odwracalnym na ogół dochodzi do naturalnego procesu samoregulacji po ustaniu przyczyny. Przy częściowo odwracalnym łysieniu stosuje się: leki hormonalne, ogólnie tonizujące układ nerwowy, substancje foto – i chemodrażniące, substancje pobudzające krążenie, witaminy, aminokwasy, substancje biologicznie aktywne, minoxidil. Przy łysieniu nieodwracalnym brak jest możliwości regeneracji zniszczonych mieszków włosowych, a więc pozostaje tylko przeszczep włosów.

Nadmierny porost włosów

Rozróżnia się dwie podstawowe postacie tych zaburzeń:

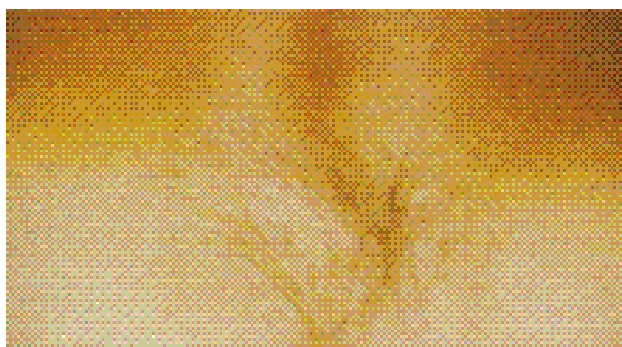
- **hypertrichosis** – może być wrodzony lub nabyty. Częściej występuje u mężczyzn, może dotyczyć całej skóry lub być ograniczony do pewnych okolic. Istotą jest nadmierny porost włosów związany z przekształcaniem się włosów mieszkowych w pełni wykształcone. Odmiana wrodzona rozpoczyna się już we wczesnym dzieciństwie, a odmiana nabyta może być związana z nowotworami złośliwymi, schorzeniami

metabolicznymi, zaburzeniami dokrewnymi lub lekami. Odmiana wrodzona często traktowana jest jako atawizm. Atawizm jest to cecha pierwotna, występująca u dalekich filogenetycznie przodków, które zanikły w trakcie rozwoju ewolucyjnego. Może być wynikiem nieprawidłowości w rozwoju embrionalnym, albo też dziedzicznie uwarunkowany. W opisywanym zakresie dotyczy wybitnie silnie rozwiniętego owłosienia całego ciała.

- **hirsutismus** – jest wynikiem nadmiernej produkcji androgenów lub wzmożonej wrażliwości mieszków włosowych na te hormony. Polega na nadmiernym owłosieniu skóry twarzy, tułowia i kończyn u kobiet (a nawet u dzieci), przy czym włosy przybierają charakter owłosienia męskiego. Może być następstwem chorób nadnerczy, jajników, przysadki, podwzgórza lub wywołany lekami hormonalnymi. Leczenie może polegać na działaniu przyczynowym, jeśli można określić czynnik powodujący nadmierne owłosienie, oraz działaniu miejscowym polegającym na epilacji kosmetycznej owłosienia.

Niekiedy wystarcza odbarwienie włosów wodą utlenioną. Jeżeli nadmierne owłosienie nie ma podłoża chorobowego, często do usunięcia zbędnego owłosienia wystarczą znane zabiegi:

- depilacja mechaniczna – golenie,
- depilacja chemiczna – żele, pianki,
- woskowanie,
- elektrokoagulacja,
- laserowe usuwanie owłosienia.

Rys. 20. Nadmierne owłosienie

4.4.2. Pytania sprawdzające

Odpowiadając na pytania, sprawdzisz, czy jesteś przygotowany do wykonania ćwiczeń.

1. Czego może dotyczyć zmiana liczby włosów na głowie?
2. Na skutek jakich procesów może dojść do łysienia?
3. Co oznacza określenie „łysienie częściowo odwracalne”?
4. Jakie mogą być przyczyny łysienia odwracalnego?
5. Czym charakteryzuje się łysienie męskie androgenowe?
6. Co może być przyczyną łysienia androgenowego kobiet?
7. Jakie zmiany skórne nazywamy łysieniem plackowatym?
8. Jakie mogą być przyczyny łysienia plackowatego?
9. Jakie metody leczenia stosuje się w przypadku łysienia częściowo odwracalnego?
10. Co to jest atawizm?
11. Czym charakteryzuje się hirsutismus?

4.4.3. Ćwiczenia

Ćwiczenie 1

Porównaj cechy charakterystyczne dla łysienia plackowatego, androgenowego męskiego i androgenowego kobiet. Przed przystąpieniem do wykonania ćwiczenia ustal, jakie cechy będą podlegały Twojej ocenie?

Sposób wykonania ćwiczenia

Aby wykonać ćwiczenie, powinienes:

- 1) zapoznać się z materiałem dotyczącym łysienia,
- 2) przygotować dodatkowe informacje z różnych źródeł na temat łysienia,
- 3) zorganizować stanowisko pracy,
- 4) ustalić kryteria różnicowania łysienia,
- 5) wykonać schemat tabeli, w której znajdą się w poszczególnych rubrykach kryteria różnicujące poszczególne typy łysienia i dodatkowa rubryka zatytułowana: uwagi,
- 6) wpisać hasła tytułowe w tabeli,
- 7) wykorzystać posiadaną wiedzę do uzupełnienia pozostałych rubryk w tabeli, w których znajdą się poszczególne cechy charakterystyczne dla rozpatrywanych trzech typów łysienia,
- 8) przykleić uzupełnioną tabelę w widocznym wyznaczonym miejscu,
- 9) zaprezentować efekty swojej pracy.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- stół do rozłożenia dużego arkusza papieru,
- arkusz dużego białego lub szarego papieru,
- przybory do pisania,
- kolorowe markery,
- linijka,
- brudnopis,
- gumka,
- literatura z rozdziału 6.

Ćwiczenie 2

Rozpoznaj na przedstawionych zdjęciach typy łysienia i określ, czym może być spowodowany każdy z nich.

Sposób wykonania ćwiczenia

Aby wykonać ćwiczenie, powinieneś:

- 1) zapoznać się z materiałem dotyczącym łysienia,
- 2) zorganizować stanowisko pracy,
- 3) przeanalizować cechy charakterystyczne łysienia prezentowanego na konkretnym zdjęciu,
- 4) podpisać pod zdjęciem rodzaj łysienia,
- 5) wypisać przyczyny/czynniki predysponujące do wystąpienia konkretnego typu łysienia,
- 6) zaprezentować efekty swojej pracy,
- 7) dokonać samooceny.

Wyposażenie stanowiska pracy:

- zaprezentowane zdjęcia na oddzielnych kartonikach,
- przybory do pisania,
- kartki brudnopisu,
- gumka,
- literatura z rozdziału 6.

4.4.4. Sprawdzian postępów

Czy potrafisz:

	Tak	Nie
1) rozróżnić zmiany w ilości włosów?	☐	☐
2) określić najczęstsze przyczyny przejściowej utraty włosów?	☐	☐
3) scharakteryzować podziały łysienia?	☐	☐
4) rozpoznać łysienie androgenowe męskie?	☐	☐
5) rozpoznać łysienie androgenowe kobiet?	☐	☐
6) wymienić przyczyny trwałej utraty włosów?	☐	☐
7) scharakteryzować łysienie plackowate?	☐	☐
8) omówić metody leczenia łysienia androgenowego?	☐	☐
9) scharakteryzować postacie nadmiernego owłosienia?	☐	☐
10) wykorzystać zdobyte wiadomości w praktyce?	☐	☐

5. SPRAWDZIAN OSIĄGNIĘĆ

INSTRUKCJA DLA UCZNIĄ

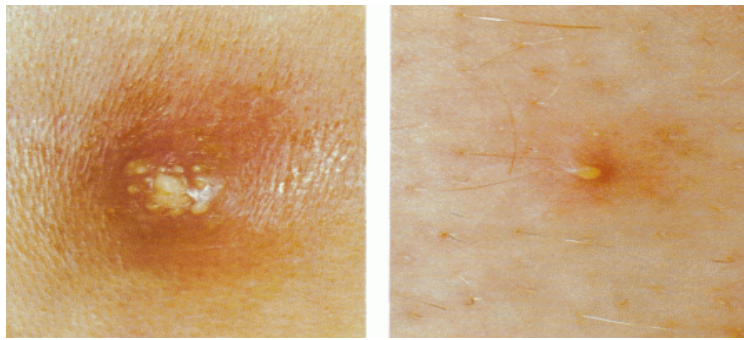
1. Przeczytaj uważnie instrukcję.
2. Podpisz imieniem i nazwiskiem kartę odpowiedzi.
3. Zapoznaj się z zestawem zadań testowych.
4. Test zawiera 20 zadań o różnym stopniu trudności. Są to zadania wielokrotnego wyboru. Prawidłowa jest tylko jedna odpowiedź.
5. Udzielaj odpowiedzi tylko na załączonej karcie odpowiedzi, stawiając w odpowiedniej rubryce znak X. W przypadku pomyłki należy błędną odpowiedź zaznaczyć kółkiem, a następnie ponownie zakreślić odpowiedź prawidłową.
6. Test składa się z dwóch części o różnym stopniu trudności:
I część – 15 zadań, poziom podstawowy,
II część – 5 zadań, poziom ponadpodstawowy.
7. Pracuj samodzielnie, bo tylko wtedy będziesz miał satysfakcję z wykonanego zadania.
8. Kiedy udzielenie odpowiedzi będzie Ci sprawiało trudność, wtedy odłóż jego rozwiązanie na później i wróć do niego, gdy zostanie Ci czas wolny.
9. Na rozwiązanie testu masz 45 minut.

Powodzenia!

ZESTAW ZADAŃ TESTOWYCH

1. Sebum produkowane jest przez
 - a) gruczoły potowe skóry.
 - b) gruczoły łojowe skóry.
 - c) gruczoły apokrynowe.
 - d) wszystkie gruczoły skóry.
2. Włosy puszyste, błyszczące, o jedwabistym połysku, to włosy
 - a) przetłuszczające się.
 - b) suche.
 - c) cienkie.
 - d) zdrowe.
3. Szampony, które zawierają wyciąg z pokrzywy, czarnej rzepy lub łopianu, polecane są
 - a) do mycia włosów przetłuszczających się.
 - b) do mycia włosów suchych.
 - c) do mycia każdego rodzaju włosów.
 - d) do mycia włosów zniszczonych.
4. Włosy tłuste u nasady, a suche i łamliwe na końcach, to włosy
 - a) cienkie i delikatne.
 - b) przetłuszczające się.
 - c) suche.
 - d) mieszane.

5. Prezentowane zmiany skórne są efektem zakażenia

- a) wirusami.
 - b) grzybami.
 - c) bakteriami.
 - d) pasożytami.
6. Wszy głowowe są wielkości
- a) 0,5 mm – 1 mm.
 - b) mniejsze niż 0,5 mm.
 - c) 2 – 4 mm.
 - d) powyżej 5 mm.
7. Łupież może być przyczyną
- a) brodawki skórnej.
 - b) opryszczki.
 - c) łojotokowego zapalenia skóry.
 - d) łuszczycy.
8. Zmniejszone wytwarzanie łoju jest charakterystyczne dla
- a) dzieci.
 - b) młodzieży.
 - c) ludzi dorosłych.
 - d) ludzi starszych.
9. Najczęstszymi chorobami pasożytniczymi skóry u człowieka są
- a) wszawica i róża.
 - b) świerzb i opryszczka.
 - c) wszawica i drożdżycza.
 - d) wszawica i świerzb.
10. Uszkodzenia naturalne powstają na skutek
- a) braku zabezpieczenia włosów przed działaniem czynników atmosferycznych.
 - b) braku zabezpieczenia włosów tylko latem.
 - c) braku zabezpieczenia włosów farbowanych.
 - d) wszystkie odpowiedzi są fałszywe.
11. Łupieżem nazywamy
- a) każde nadmierne łuszczenie się naskórka owłosionej skóry głowy.
 - b) każde nadmierne łuszczenie się skóry.

- c) wszystkie choroby z zaburzoną keratynizacją.
 - d) choroby łojotokowe.
12. Najpoważniejszą konsekwencją uszkodzenia mechanicznego włosa może być
- a) złamanie włosa.
 - b) wyrwanie włosa z cebulką.
 - c) podrażnienie skóry głowy.
 - d) uszkodzenie trzonu włosa.
13. Utleniacz działający na włosy w środowisku zasadowym powoduje
- a) złamanie łądygi.
 - b) przyciemnienie włosów.
 - c) zrywanie wiązań dwusiarczkowych we wnętrzu włosa.
 - d) uszkodzanie struktury cebulki włosa.
14. Istotnej roli przy zabiegach fryzjerskich nie odgrywa
- a) kora.
 - b) warstwa rdzeniowa włosa.
 - c) osłonka włosa.
 - d) wszystkie odpowiedzi są prawidłowe.
15. Łuska włosowa zbudowana jest z
- a) 1 warstwy.
 - b) 2 – 3 nałożonych na siebie warstw.
 - c) 4 – 12 nałożonych na siebie warstw.
 - d) ok. 30 warstw.
16. Włosy tulipanowate są odmianą włosów
- a) bambusowatych.
 - b) rozdwojonych na końcach.
 - c) skręconych.
 - d) obrączkowatych.
17. Skóra głowy wyglądająca jak pokryta ziarnami piasku występuje w przypadku włosów
- a) bambusowatych.
 - b) zniszczonych.
 - c) skręconych.
 - d) paciorkowatych.
18. Krągława łysina na czubku głowy zwana jest
- a) tonsila.
 - b) tonsura.
 - c) tontila.
 - d) żadna odpowiedź nie jest prawdziwa.
19. Termin „hirsutismus” określa zjawisk
- a) wypadania włosów.
 - b) łysienia.
 - c) nadmiernego owłosienia ciała.
 - d) nie dotyczy człowieka.

20. W czynnym procesie łysienia występują włosy
- a) bambusowate.
 - b) rozdwojone na końcach.
 - c) skręcone.
 - d) wykrzyknikowe.

KARTA ODPOWIEDZI

Imię i nazwisko.....

Rozpoznawanie zaburzeń wzrostu, uszkodzeń i chorób włosów

Zakreśl prawidłową odpowiedź.

Nr zadania	Odpowiedź				Punkty
1	a	b	c	d	
2	a	b	c	d	
3	a	b	c	d	
4	a	b	c	d	
5	a	b	c	d	
6	a	b	c	d	
7	a	b	c	d	
8	a	b	c	d	
9	a	b	c	d	
10	a	b	c	d	
11	a	b	c	d	
12	a	b	c	d	
13	a	b	c	d	
14	a	b	c	d	
15	a	b	c	d	
16	a	b	c	d	
17	a	b	c	d	
18	a	b	c	d	
19	a	b	c	d	
20	a	b	c	d	
Razem:					

6. LITERATURA

1. Jabłońska S., Chorzelski T.: Choroby skóry. PZWL. Warszawa 1988
2. Marek Z.: Fryzjerstwo. WSzP Warszawa 1991
3. Opalińska M., Prystupa K., Stąpór W.: Dermatologia praktyczna. PZWL, Warszawa 1997
4. Suchanek J.: Dermatologia. ZWCRS. Warszawa 1984
5. Rassner G.: Dermatologia. Podręcznik i atlas. Urban& Partner. Wrocław 2003
6. Rudowska I.: Higiena pracy fryzjera. WSzP. Warszawa 1994
7. Schmidt W., Akerman J., Engel J., Schneider J., Sengpiel E.: Fryzjerstwo – podręcznik do nauki zawodu. REA Warszawa 2000,
8. Stander Ch.: Zarys dermatologii i wenerologii. Urban& Partner. Wrocław 1999
9. Wąsik F., Baran E., Szepietowski J.: Atlas chorób skóry. Wrocław 1993
10. Koźmińska – Kubarska.: Zarys kosmetyki lekarskiej. PZWL. Warszawa 1991